

Bet Shemesh Community Bet Midrash Program

במקום שבעלי תשובה עומדים...

**Perek Cheilek—An analysis of the
aggadita and the nature of machloket**

השיעור יעובר על ידי

הרב אריה קלפר שליט"א

בית שמש – אור לכ"ד חשון תשע"ח

The shiur is sponsored by Miriam & Nathan Zussman and family in
commemoration of the yahrzeit of Miriam's father מנחם מנדל בן מיכאל פרידמן

Web: <http://www.BetShemeshTorah.org>

Email: info@betshemeshtorah.org

1. ישעיה סד:ג

עין לא ראתה א-להים זולתך יעשה למחכה לו

2. סנהדרין צט.

אמר רבי יהושע בן לוי:

זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית.

3. בראשית פרק ט:כ-כה

ויחל נח איש האדמה

ויטע כרם: וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה:

וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני אחיו בחוץ:

ויקח שם ויפת את השמלה וישמו על שכמם שניהם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם מפניהם אחרנית וערות אביהם לא ראו:

וייקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן: ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו:

4. בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה יט

"ותקח מפריו ותאכל" –

א"ר איבי: סחטה ענבים ונתנה לו

5. בראשית פרק ג:ז, ז, כב-כד

ותרא האשה

כי טוב העץ למאכל

וכי תאוה הוא לעינים

ונחמד העץ להשכיל

ותקח מפריו ותאכל

ותתן גם לאישה עמה ויאכל:

ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירמם הם

ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת:

...

ויאמר יקוק א-להים

הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע

ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעלם:

וישלחהו יקוק א-להים מגן עדן לעבד את האדמה אשר לקח משם:

ויגרש את האדם

וישכן מקדם לגן עדן את הכרבים ואת להט החרב המתהפכת לשומר את דרך עץ החיים: ס

6. בראשית פרק ג:ב-ג

ותאמר האשה אל הנחש

מפרי עץ הגן נאכל:

ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר א-להים

לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמתון:

7. בראשית פרק ב:ט

ויצמח יקוק א-להים מן האדמה כל עץ

נחמד למראה

וטוב למאכל

ועץ החיים בתוך הגן

ועץ הדעת טוב ורע:

8. דברים פרק ל:טו

ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע:

9. משלי פרק ג:יח

עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר:

10. יומא דף עב:

אמר רבי יהושע בן לוי:

מאי דכתיב (דברים ד) "וזאת התורה אשר שם משה"?

זכה - נעשית לו סם חיים; לא זכה - נעשית לו סם מיתה.

11. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק א

כיצד נברא אדם הראשון?

שעה ראשונה הוצבר עפרו. שניה נברא צורתו. שלישית נעשה גולם. רביעית נתקשרו אבריו. חמישית נתפתחו נקביו. ששית נתנה בו נשמה. שביעית עמד על רגליו. שמינית נזדווגה לו חוה. תשיעית הכניסו לגן עדן. עשירית צוהו. אחד עשר סרח. שתים עשר נטרד והלך לו

12. אור החיים בראשית פרק א:כט

כבר אמרו ז"ל (ב"ר פכ"א) שאם היה ממתין עד ערב שבת היה מקדש על היין ע"כ

13. סנהדרין צט.

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח,

אבל לעולם הבא - עין לא ראתה א-להים זולתך יעשה למחכה לו.

ופליגא דשמואל, דאמר שמואל:

אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד.

ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

כל הנביאים לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה,

אבל צדיקים גמורים - עין לא ראתה א-להים זולתך.

ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו:

מקום שבעלי תשובה עומדין שם - צדיקים אינן עומדין שם,

שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב -

ברישא רחוק, והדר קרוב -

מאי רחוק? רחוק דמעיקרא; ומאי קרוב? קרוב דמעיקרא ודהשתא.

ורבי יוחנן אמר:

לרחוק - שהוא רחוק מעבירה; קרוב - שהוא קרוב מעבירה ונתרחק ממנה.

ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם, ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם, ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו.

אבל תלמידי חכמים עצמן - עין לא ראתה א-להים זולתך.

מאי עין לא ראתה?

אמר רבי יהושע בן לוי:

זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית.

ריש לקיש אמר:

זה עדן, לא ראתה עין מעולם.

ואם תאמר: אדם היכן דר? בגן.

ואם תאמר: גן הוא עדן? תלמוד לומר ונהר יצא מעדן להשקות את הגן.

14. מהרש"א לברכות לד:

... אענה חלקי גם אני לפי דקדוק לשונו שאמר רב יוחנן "ומאי קרוב שהיה קרוב לדבר עבירה ונתרחק ממנו"

דלא איירי בחטא ועבר עבירה בפועל, ואם כן לא היו קרי לה קרוב לדבר עבירה, אלא דרצונו לומר שהיה קרוב לפי מחשבתו לעבור עבירה, וגבר על יצרו ולא עבר,

והיינו בעל תשובה ממחשבתו שחשב לעבור עבירה, דודאי בזה גבר על יצרו ולא עשה העבירה – סבר רבי אבהו דיש לו מעלה יתירה על הצדיקים גמורים דלא היה בהם הסתת היצר הרע כלל ולא קרבו לעבירה, ורב יוחנן סבר דאף על פי כן צדיקים גמורים - יש להם מעלה יתירה שלא חטאו כלל גם במחשבה, מה שאין כן זה, הקרוב לדבר עבירה, עבר מיהת במחשבה.

15. רמב"ם הלכות תשובה פרק ז: ג-ד

אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה, אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו, כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן - מן הכל צריך לחזור בתשובה ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה, שבזמן שאדם נשקע באלו - קשה הוא לפרוש מהם, וכן הוא אומר יעזוב רשע וגו'.

ואל ידמה אדם בעל תשובה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים מפני העונות והחטאות שעשה - אין הדבר כן, אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאילו לא חטא מעולם, ולא עוד אלא ששכרו הרבה שהרי טעם טעם החטא ופירש ממנו וכבש יצרו אמרו חכמים: מקום שבעלי תשובה עומדין - אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו, כלומר: מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהן כובשים יצרם יותר מהם.

16. שו"ת רדב"ז חלק ב סימן תתלב

שאלת ממני על שני מאמרים לרז"ל אם הם חלוקים או מוסכמים א"ר יוחנן כל הנביאים כולם לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה א-להים זולתך. א"ר אבהו מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד.

תשובה

דברים רבים נאמרו במאמר ר' אבהו

אבל אודיעך מה שהסכימה דעתי עליו ליישב שני המאמרים

דאיירי בסתם בעלי תשובה שהיו רשעים ושבו בתשובה . . . ואין חילוק בזה בין יחיד לצבור

אבל ר' אבהו איירי בצדיקים גמורים אשר לבם נכון עם אל כי ישרים היו בתחלתם ושגו בא' מכל המצות או שנזדמנה להם עבירה וגבר עליהם היצר ומיד שבו בתשובה שלימה ושבו לצדקתם וליושרם ונכפלה צדתם ועבודתם בעבור אשר טעמו טעם החטא ועזבו אותו . . .

17. משנה יומא ח:ט

האומר "אחטא ואשוב, אחטא ואשוב" - אין מספיקין בידו לעשות תשובה

18. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יט עמוד א

תנא דבי רבי ישמעאל:

אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה - אל תהרהר אחריו ביום, שמא עשה תשובה.

שמא סלקא דעתך?! אלא: ודאי עשה תשובה.

והני מילי - בדברים שבגופו, אבל בממונא - עד דמהדר למריה.

19. מכתב מאליהו ג:353

ומה ששאלתם ביאור הגמרא בברכות לד: . . . שהרי יש ליישב דמצד גלוי חסדו יתברך מתגלה יותר בבעל

תשובה מה שאין כן העבודה העצמית מתגלית יותר בצדיק מעיקרו

צדקתם בדבריכם מאד

והנה באמת לא שייך מחלוקת אלא בדבר הלכה וגם בזה רק בנוגע למעשה איך לעשות אבל בעצם תוכן הענין

לא שייך מחלוקת . . .